

Mínojská Kréta (1600-1450 B.C.)

- **Kaftor**
- kultura doby bronzové, kultura mínójská
- významné postavení i v řecké **mytologii**:
  - v jedné z jeskyň krétské hory Ídy se narodil vládce bohů **Zeus**
  - působil zde bájný **Mínótaurus** („Mínóův býk“)
  - ostrov ochraňoval **Talós**

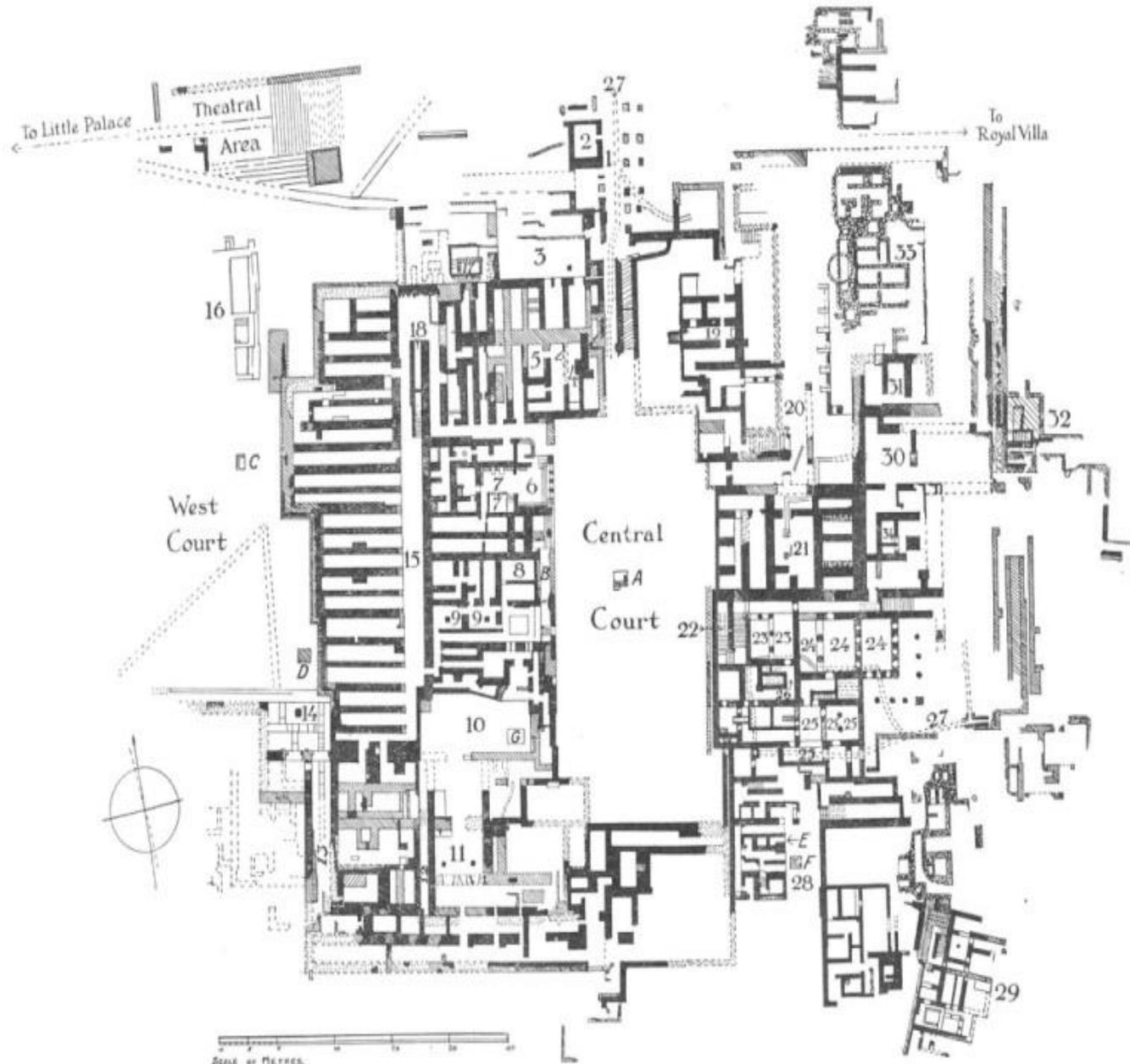
„Je dost možné, že tato pověst zachycuje něčí povinnost třikrát denně vyjíždět k pobřeží a pozorovat okolí.“

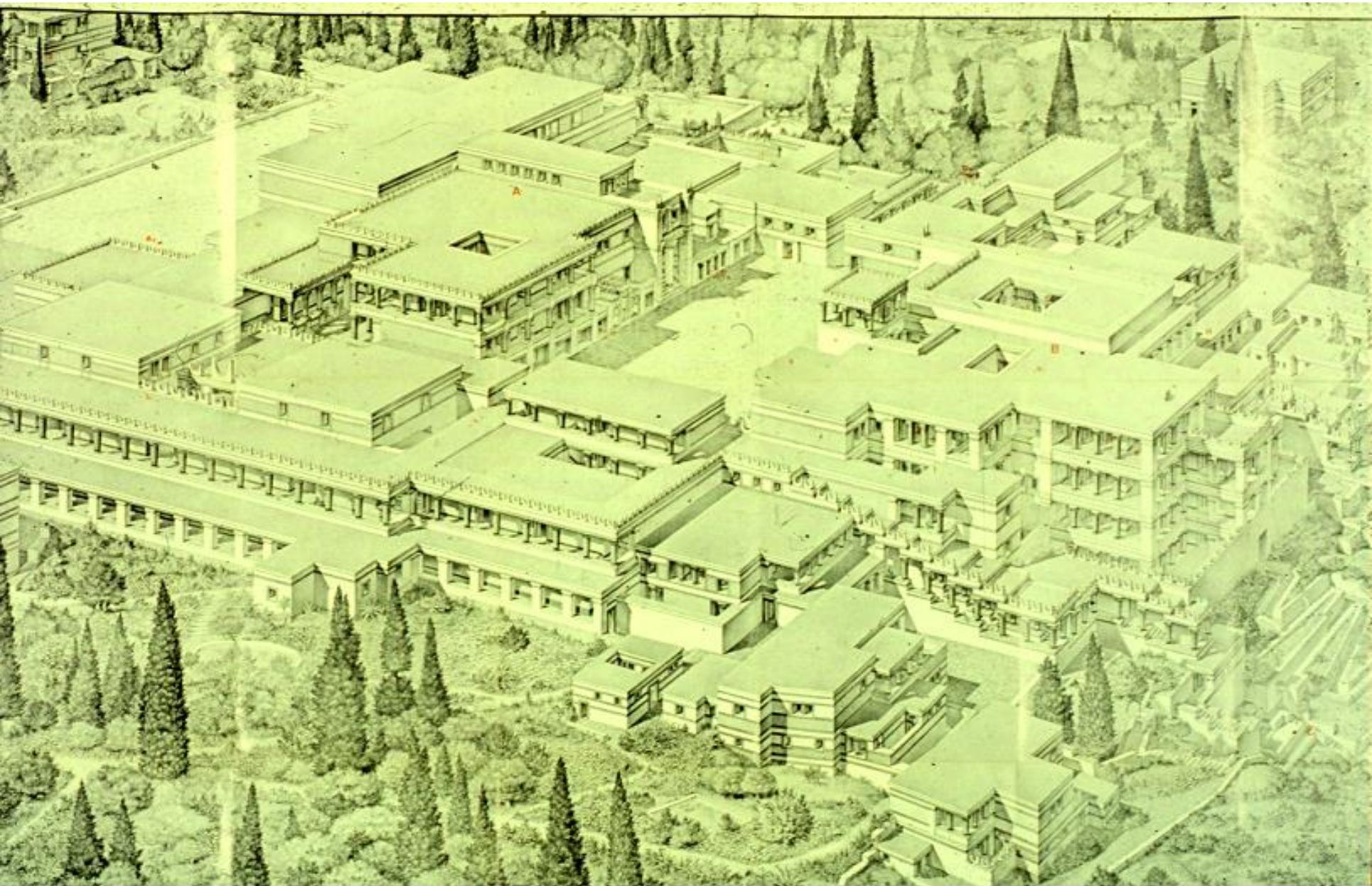
- Symbolem **labrys**, odtud vzešel onen známý **Labyrint** (od slova *labyrinthos*), čili Dům dvojbřitých seker, palác
- **Palác**: ve středu sídliště, ne na kopci jako paláce mykénské, bez hradeb
- **Knóssos, Faistos, Mallia, Palaikastro, Gurnia, Hagia Triada**
- vodovody, kanalizace, kašny, dlážděné ulice, splachovací záchody, koupelny, trůnní sál, královské sklady (*magazines*), obytné budovy, okrouhlé studně (*kouloures*), polythyron, *lustral basin* (nevíme)

PLAN OF THE PALACE OF KNOSSOS.

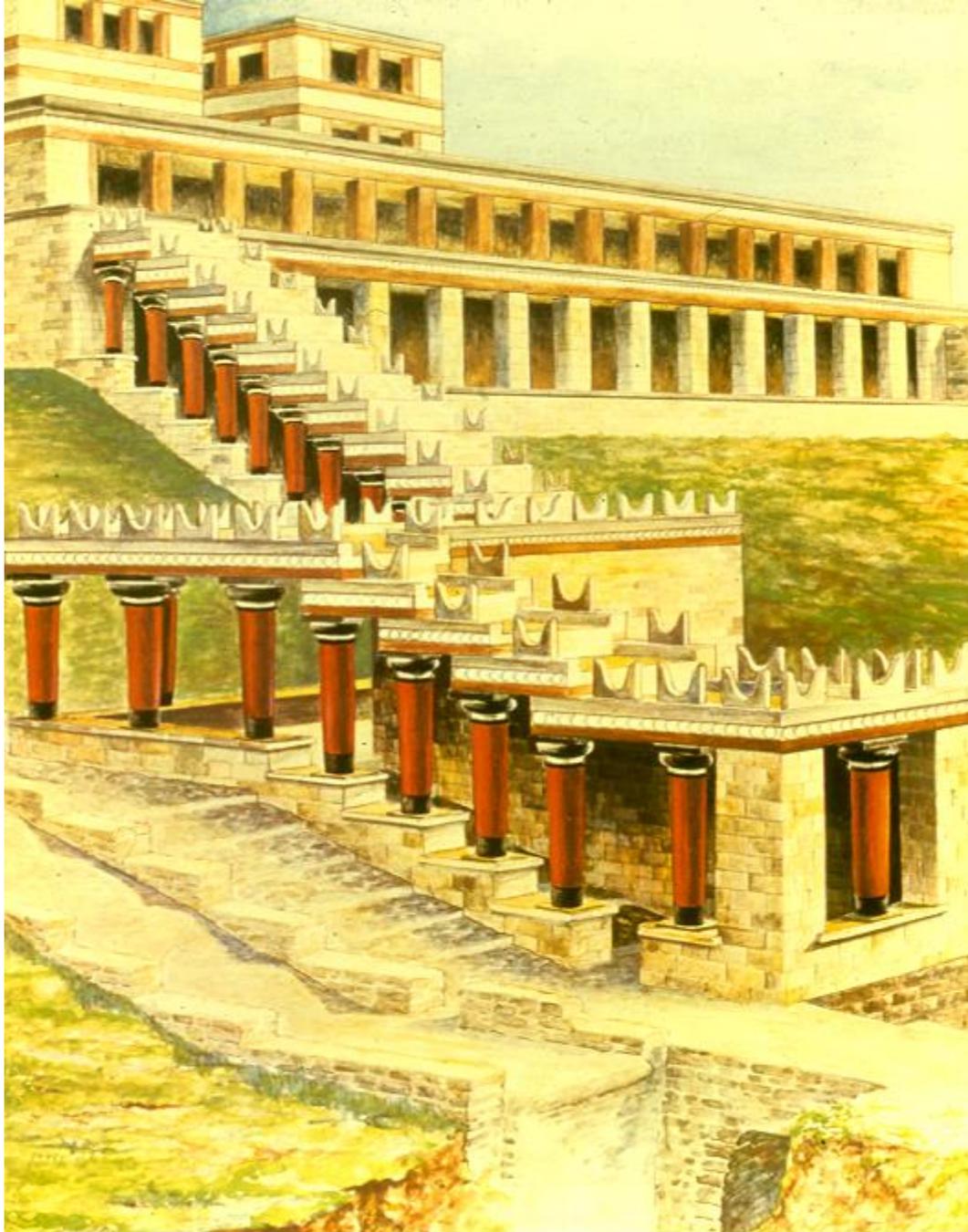
KEY TO NUMBERS

1. Northern Entrance and Portico.
2. Bastion and Guard-House.
3. Northern Piazza.
4. Room of the Flower Gatherer.
5. Room with Stirrup Vases, Walled Pit beneath.
6. Ante room to Throne Room.
- 7, 7. Throne Room with Tank.
8. Temple Repositories.
- 9, 9. East and West Pillar-Rooms.
10. Court of the Altar.
11. South Propyleum.
12. Corridor of the Cup Bearer.
13. Corridor of the Procession.
14. West Portico.
15. Long Gallery with Magazines on West Side.
16. North-West House with Bronze Vessels.
17. Northern Bath.
18. Deposit of Pictographic Tablets.
19. North-Eastern Magazines.
20. Corridor of the Draught-Board.
21. Room of the Olive Press.
22. Great Staircase.
- 23, 23. Hall of the Colonnades, with Light-Well.
- 24, 24. Hall of the Double Axes, with Light-Well.
- 25, 25, 25. Queen's Megaron, with Light-Wells.
26. Deposit of Ivory Figurines.
- 27, 27. Built Drains.
28. Court of the Sanctuary.
29. South-East House with Pillar-Room.
30. Court of the Oil-Spout.
31. Magazines with large Pithoi.
32. East Bastion.
33. Early Buildings, partly in continuous use.
34. Sculptor's Workshop (on upper floor).
- A. Altar-Base in Central Court.
- B. Shrine of the Snake Goddess.
- C. Shrine of Dove Goddess and Double Axes.
- F. Altar-Base in Court of the Sanctuary.
- G. Altar Base in Court of the Altar.

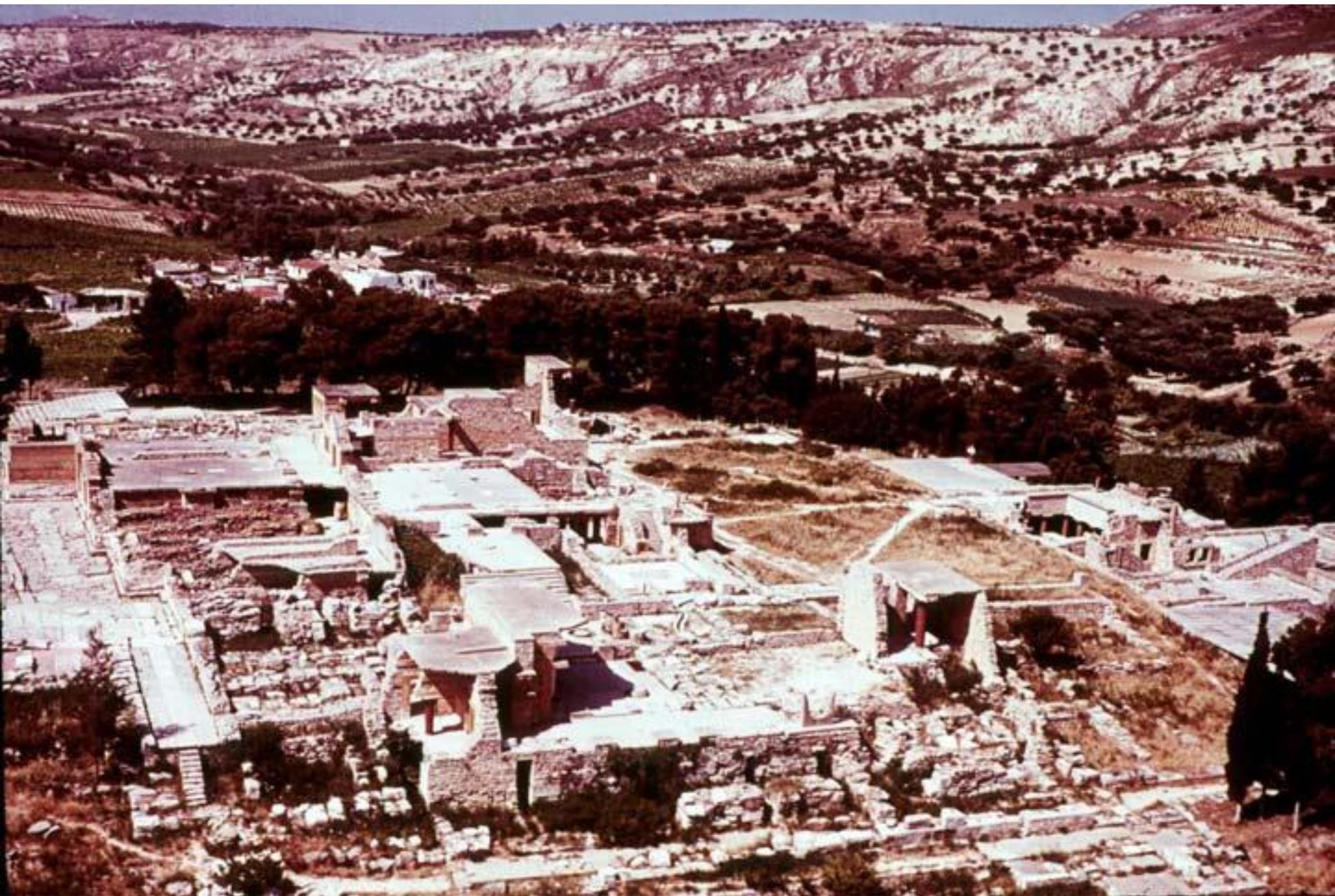

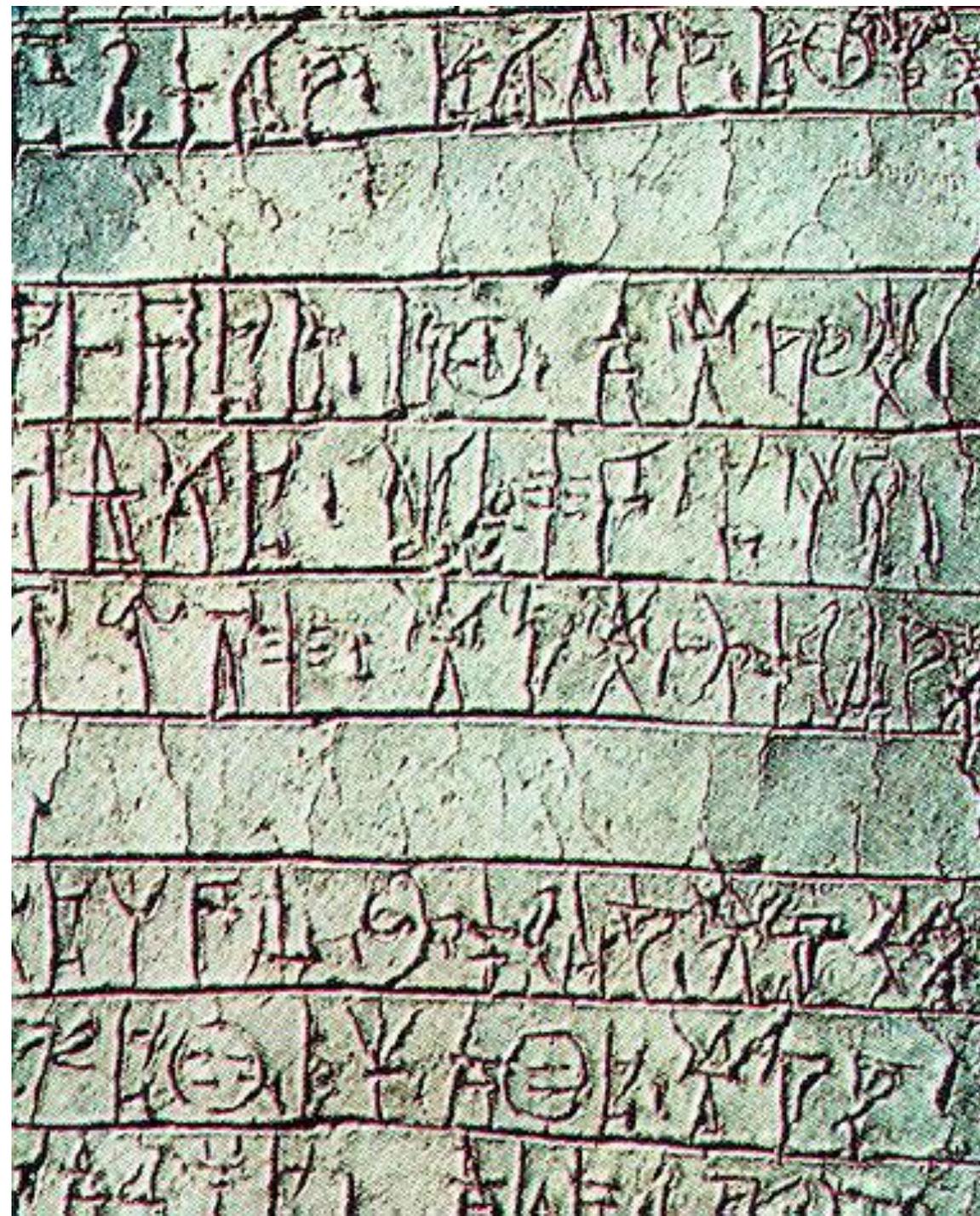

Palace of Knossos. Restoration drawing.

Artist's reconstruction of "stepped portico", Knossos.

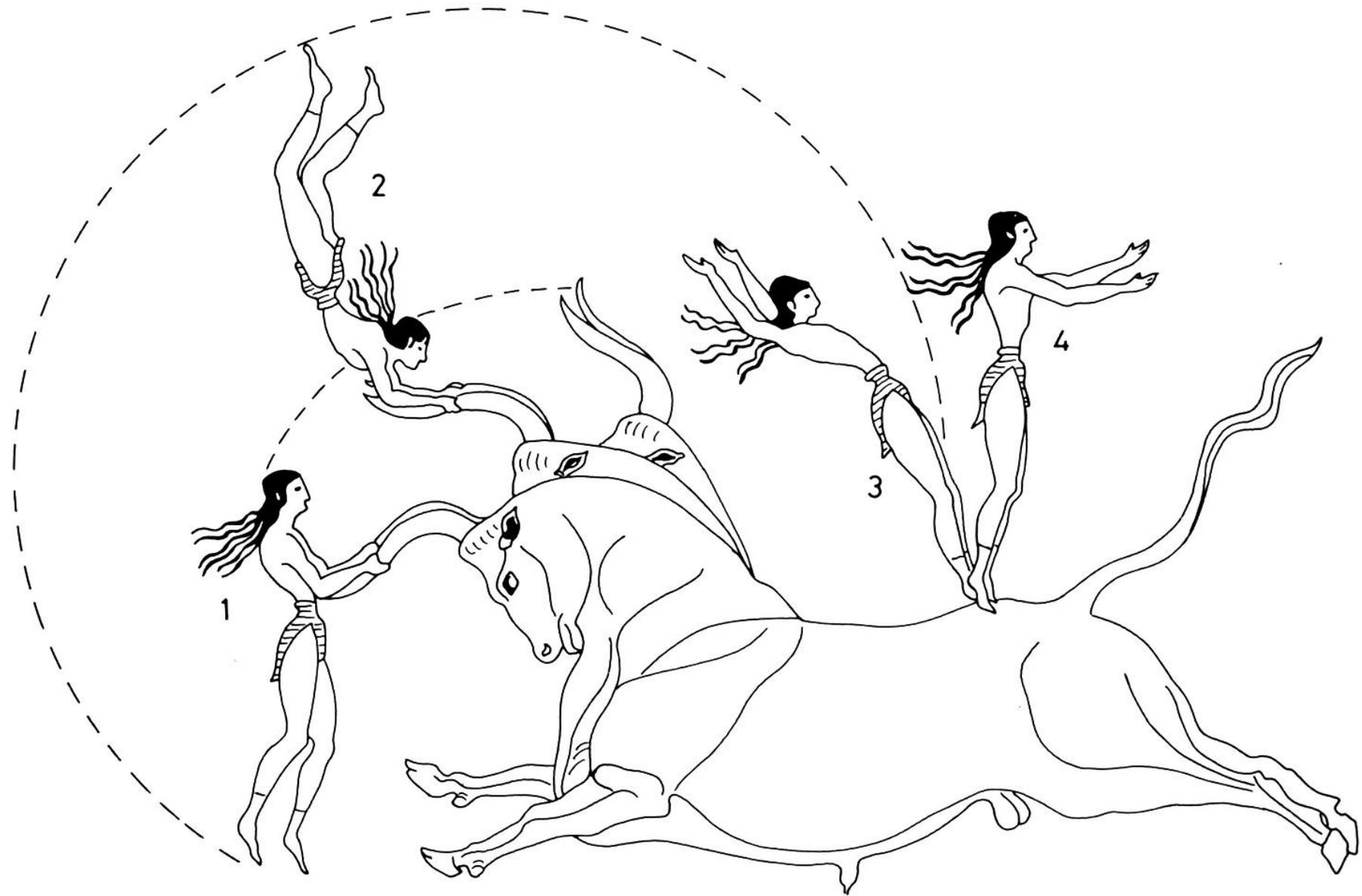

- **Tělesná cvičení** na vysoké úrovni
- Mínójce jen asi 1,65 m
- „**sportoviště**“ na centrálním dvoře ve středu paláce; náboženské obřady tvořené **hrami s býky** (muži i ženy)
- mladé ženy a muži skákali přes záda býka přemety a prováděli různé nebezpečné **gymnastické cviky**.
  - přeskok přes býka byl **čelný**; scénář:
    - uchopení rohů – býkovo vyhození akrobata do vzduchu – navázání saltem či dvěma přemety – dopad na hřbet býka – konečný přemet akrobata na zem.
  - **bočný skok**, jednodušší:
    - nástup z boku býka – uchopení zvířete za rohy – přenesení vlastního těla přes býka na druhou stranu na zem.
- především **kult**
  - vedly jej ženy, muži se na něj většinou oblékali do ženských šatů
- Fr. Krátký (1970): přirovnání ke cvičení na koni a bradlech

Knossos: Palace fresco. Bull-leaping event.

Gold signet-ring showing bull-leaper, from Archanes.

Vapheio Cup II showing bull attacking man.

A

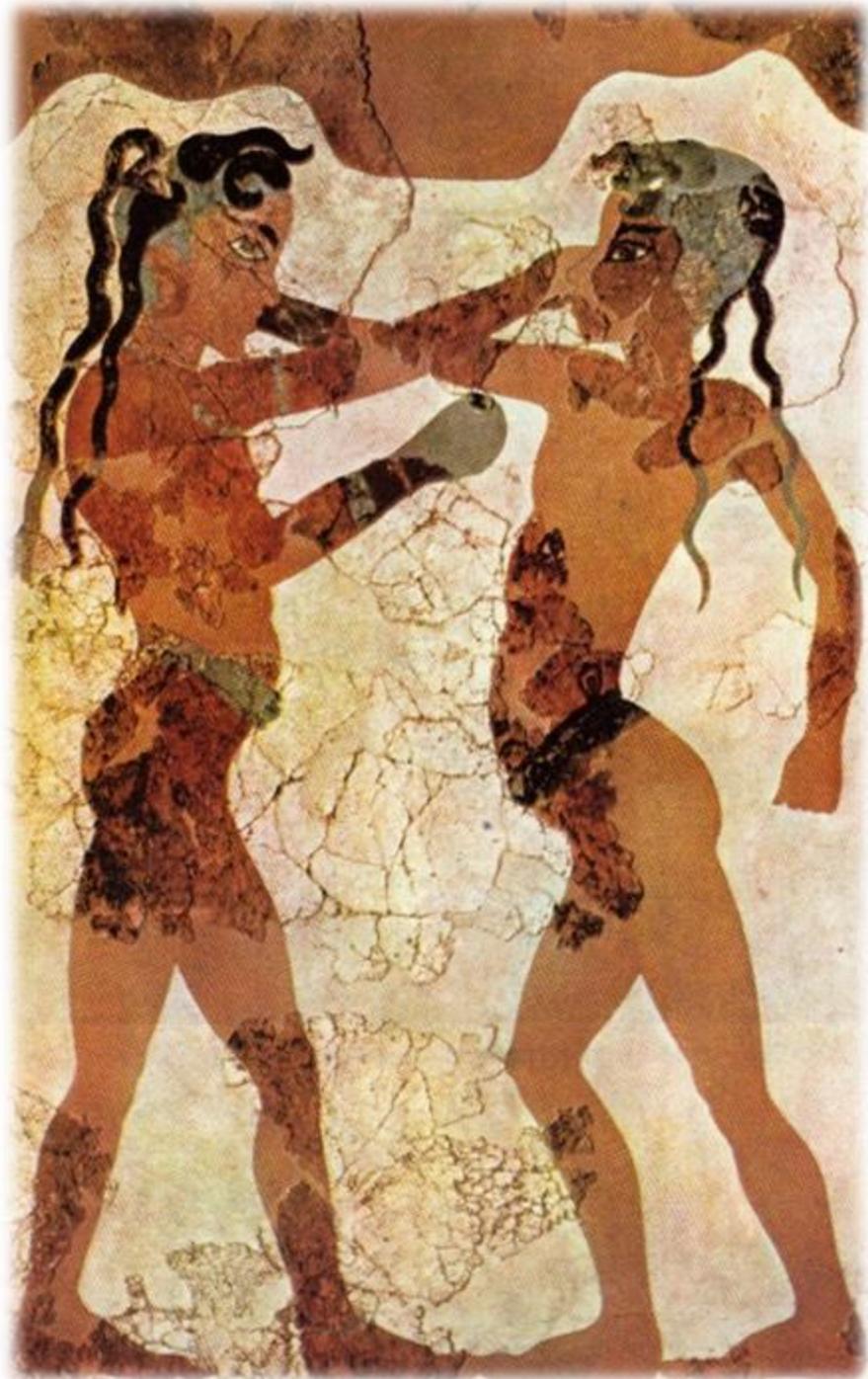

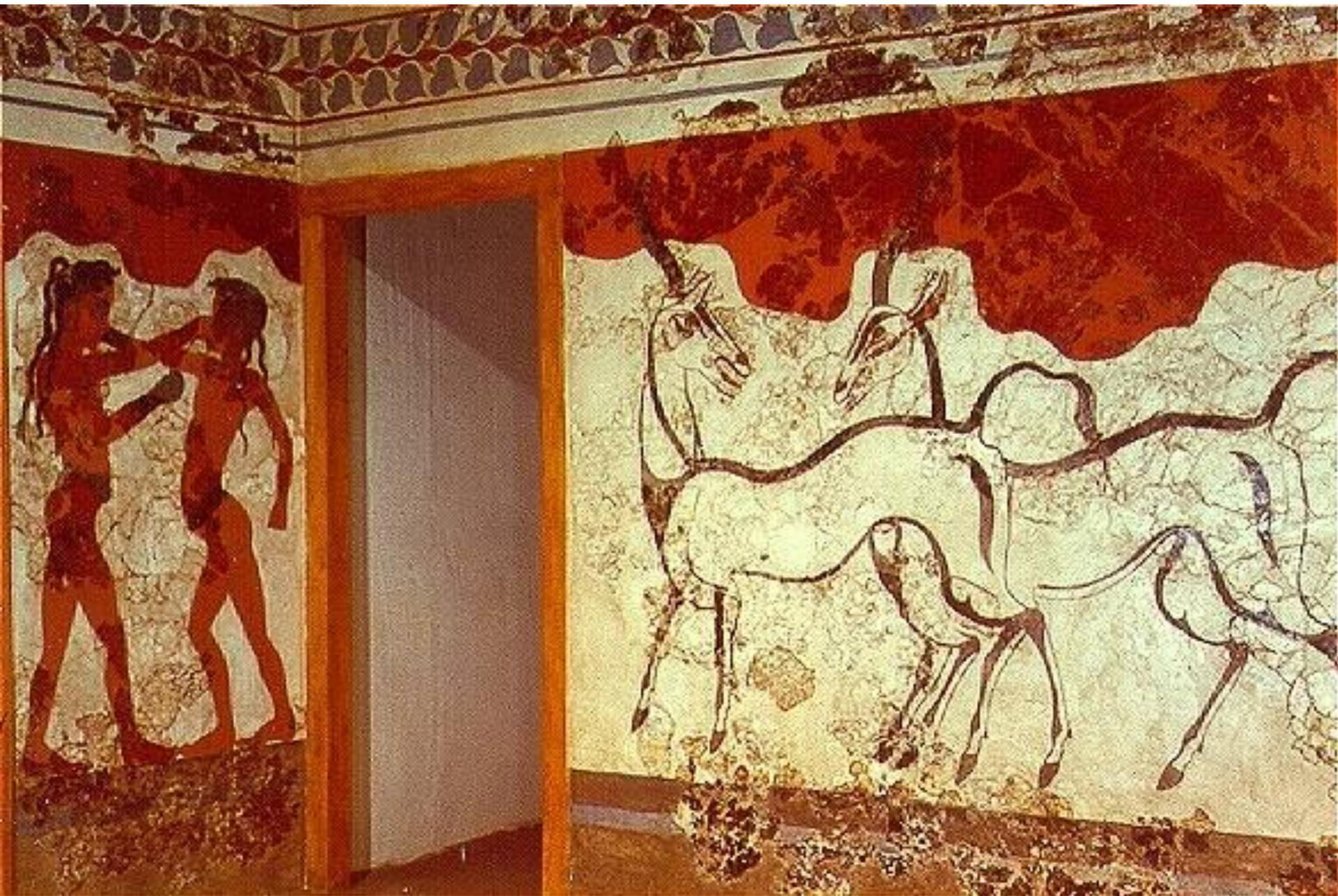
B

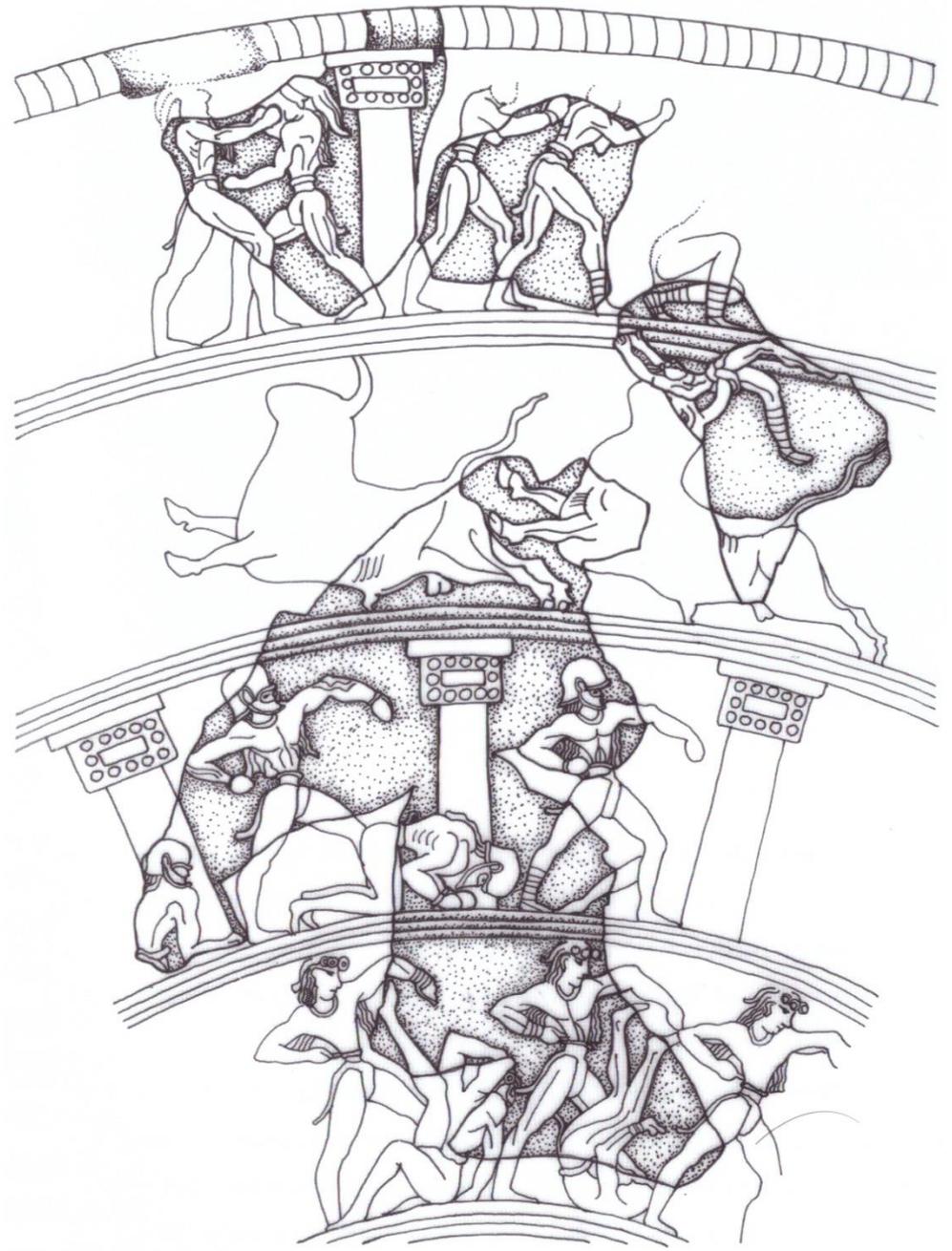

Restored drawing by E. Gillieron. Frieze of frescos of seated ladies on grandstand, Knossos. (Evans, Palace of Minos).

- **stěny s freskami**; často živá a realistická zobrazení, někdy bez skutečných obrysů a barev (např. opice s modrou srstí).
  - kupř. **zápas/ box** – dva zápasící chlapci na fresce z Théry či rhyt se zápasníky z Hagia Triady (oba zhruba z 16. století př. Kr.)
    - významně liší
      - na fresce z Théry 1 rukavice??
      - na rhytu z Hagia Triady skutečné boxery a helmice s lícními chrániči
  - **akrobacie s býky** – vchod do knósského paláce,
    - freska akrobata na býku a dvou žen stojících u něj (všech pouze v bederních zástěrách) z východního palácového křídla (3 akrobaté skákající současně, nebo 3 fáze přeskoku býka jedním akrobatem);
      - španělský toreador první poloviny 20. století
- Akrobacie – aristokracie
- pěstní boj, zápas, bojový styl připomínající karate, skoky, běhy a plavání

Cíl boxu

- vojenství
- profesionální zábava

- **Tanec**
  - např. rituální svatební tanec inspirovaný mýtem, býčí masky.
Král-kněz a kněžka (kráva) - posvátná **svatba**
  - *„Je velmi pravděpodobné, že extatické tance kněžek, možná za zvuků hudebních nástrojů, měly přivábit božské bytosti na zem. Lidé omámení vířivým pohybem je viděli doopravdy“* (Pressová, 1978, 168).
- **Mýtus** - první impulz ve „sportu“, mýtus o Mínoštaurovi, zavražděn jediný Mínoův syn, **Androgeós** (Panathénaje)
- **Zánik Knóssu** je datován do 14. století př. Kr. (někdy kolem roku 1375 př. Kr. vyhořel knósský palác)
  - sopečný **výbuch sopky** na ostrově Théra (kolem roku 1600 př. Kr., který možná zničil krétské loďstvo nebo přerušil obchodní síť)
  - **povstání Mínojců proti Achájům** (kolem roku 1450 př. Kr.),
  - s **invazí tzv. mořských národů** kolem roku 1200 př. Kr.
  - Další možností zániku této civilizace mohla být **série zemětřesení** někdy v této době

Ash-cloud over Surtsey, Iceland. Late 1936 (comparison).

Thera, once a single round island, has been cresant-shaped since its centre fell into the sea about 1500 BC, leaving 1,100-foot cliffs and two small islands.

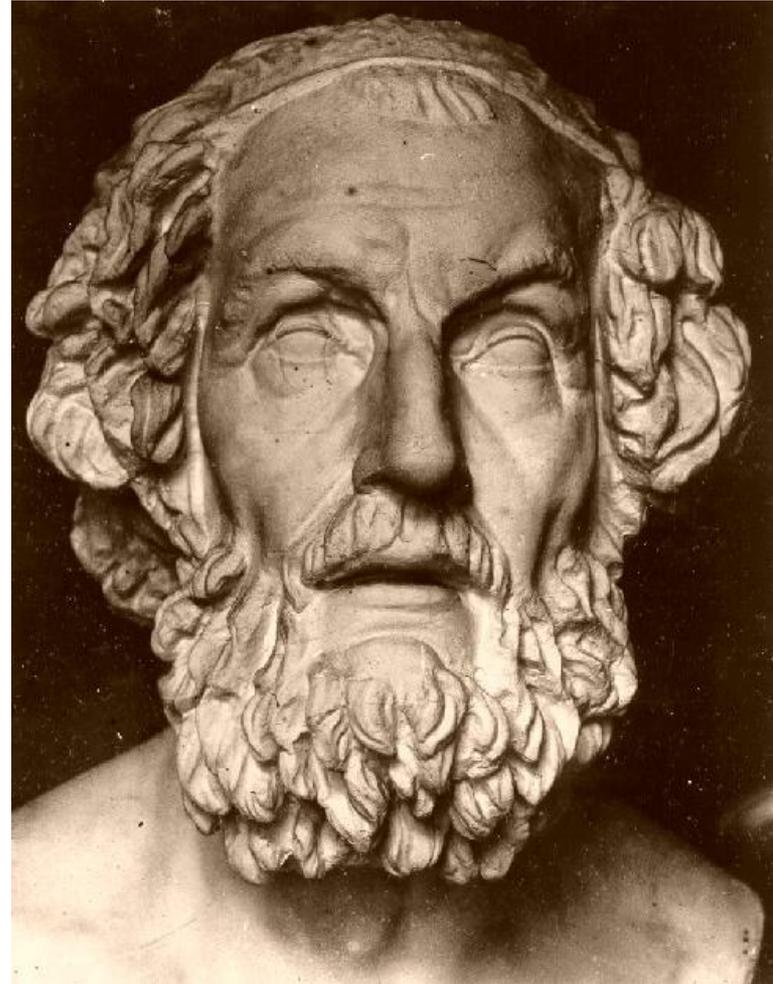
Volcano crater, Nea Kameni, Thera.

MYKÉNY (1500-1200 B.C.)

Trojská válka (c.1200 B.C.)

- důležitá událost doby bronzové
- 10 let
- Paris a Helena
- archeologie, VIIa
- Homer *Iliad* 23
- Homer *Odyssey* 8

SPORT

- **výsada aristokracie**

- v prvních řadách

- x otroci

- *„Zejména v něm a ve zbraní, třímané svalnatou rukou, cvičenou paží, byla nejvýznamnější, nejúčinnější záruka bezmezné poslušnosti vykořisťovaných i panského blahobytu.“*

- **Lov – zk statečnosti, vytrvalosti, síly**

- *„stěží by se našla situace, která se vyskytuje ve válce a která by chyběla při lovu“* (Xenofón).

- na kance (*„Nejběžnějším a zároveň, abychom tak řekli, nejsportovnějším druhem lovu je lov na kance. Máme zachován podrobný popis lovu, při němž Odysseus utržil hlubokou ránu na stehně, podle jejíž jizvy ho mohla poznat stará Eurykleia, když mu myla nohy“* (Mireaux, 1980, 47-48).)

- divoké šelmy (lev, vlk, pardál)

- Hon – zajíc, „divoké kozy“

Achilleus, „rychlý v běhu“

„Achilleus z druhé strany jak loupežný lev se naň řítí, kterého občané shluklí, ba celá vesnice, dychtí usmrtit. Zpočátku lev jde dopředu bez povšimnutí, ale když z bojových chlapců ho některý zasáhne kopím, otevře tlamu a skrčí se ke skoku, pěna kol zubů vyvstane, udatné srdce mu v útrobách sténá, on vztekle ocasem z obou stran se do boků, do žeber šlehá, pobízí k boji sám sebe, též očima svítí a vztekem přímo se dopředu žene, zda mohl by někoho z mužů zardousit, anebo sám aby zahynul vpředu v tom chumlu: takto statečný duch a síla podněcovala Achilla, aby se utkal již s Aineiem, srdnatým rekem.“

Boj se zbraněmi

„Zblízka obojí vojsko se na sebe pro Alkathoa s dlouhými oštěpy vrhlo; jim krunýře drnčely strašně na prsou, jak tam v davu muž na muže oštěpy metal.

*Obzvláště mužové dva, co nad jiné bojovní byli,
Aineiás s Ídomeneem, ti oba dva Areu rovní,
jeden druhému dychtil kov ukrutný do těla vrazit.
Aineiás oštěpem první chtěl zasáhnout Ídomenea;
ten se však nadmíru uhl, jak zahlédl kovové kopí;
do země Aineiův oštěp, jenž chvěl se při letu, zajel,
neboť z pravice pádné ho nadarmo vymrštil. Vbodl
Ídomeneus pak doprostřed břicha hrot Oinomaovi:
prorazil krunýře plát a oštěp mu vnitřnostmi projel;
raněný do prachu klesl a prsty se do země zaryl.*

*Z mrtvoly Ídomeneus své stinné kopí sic vyrval,
avšak nemohl navíc též krásnou výzbroj mu z plecí
odejmout, neboť ho tísnil mrak oštěpů. Neměl už klouby
u nohou v pohybu pevné, a proto už nemohl rychle
přiskočit se svým kopím neb nepřátel střelám se vyhnout.*

*Proto své záhuby den jen odvracel vestoje, avšak
k rychlému útěku z bitvy jej nohy už nechtěly nosit.
Když krok za krokem couval, tu lesklým oštěpem po něm
hodil rek Déifobos, vždyť stále se na něho hněval.*

*Ale i tehdy se chybil a ránu syn Areův dostal,
Askalafos – skrze rámě ten obrovský oštěp mu projel –
raněný do prachu klesl a prsty se do země zaryl.“*

Áthla epi Patrokló

1) jízda dvojspřeží na válečných vozech

- odměny pro vítěze:

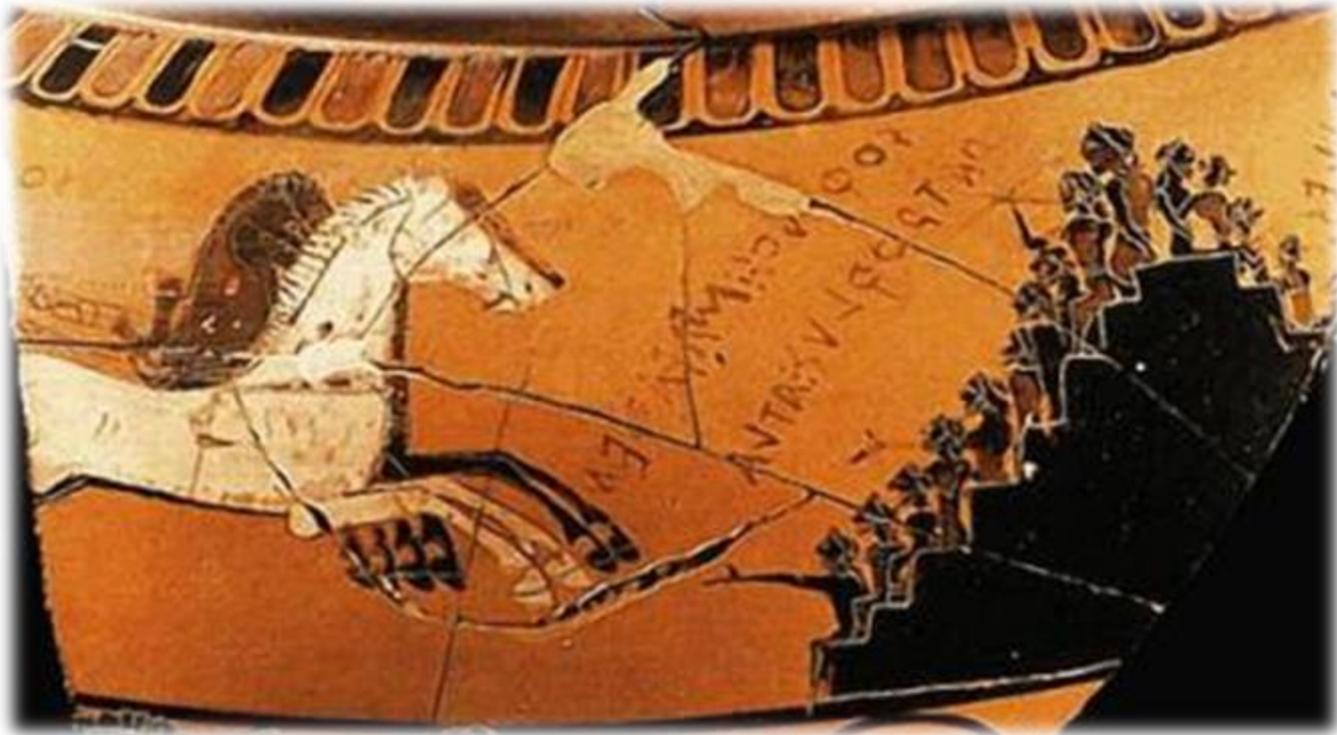
- 1. místo: dvouuchá trojnožka a mladá dívka
- 2. místo: šestiletá těhotná divoká klisna
- 3. místo: nový kotel
- 4. místo: dva talenty zlata
- 5. místo: dvouuchý pohár

--- **STŘED**

Závod

- 1) král Argu, jeden z největších řec. reků Diomédés
- 2) řecký hrdina Antilochos
- 3) spartský král a manžel Heleny Meneláos
- 4) spolu s krétským králem Ídomeneem velitel Kréťanů Mérionés
- 5) syn férského krále Adméta Eumélos

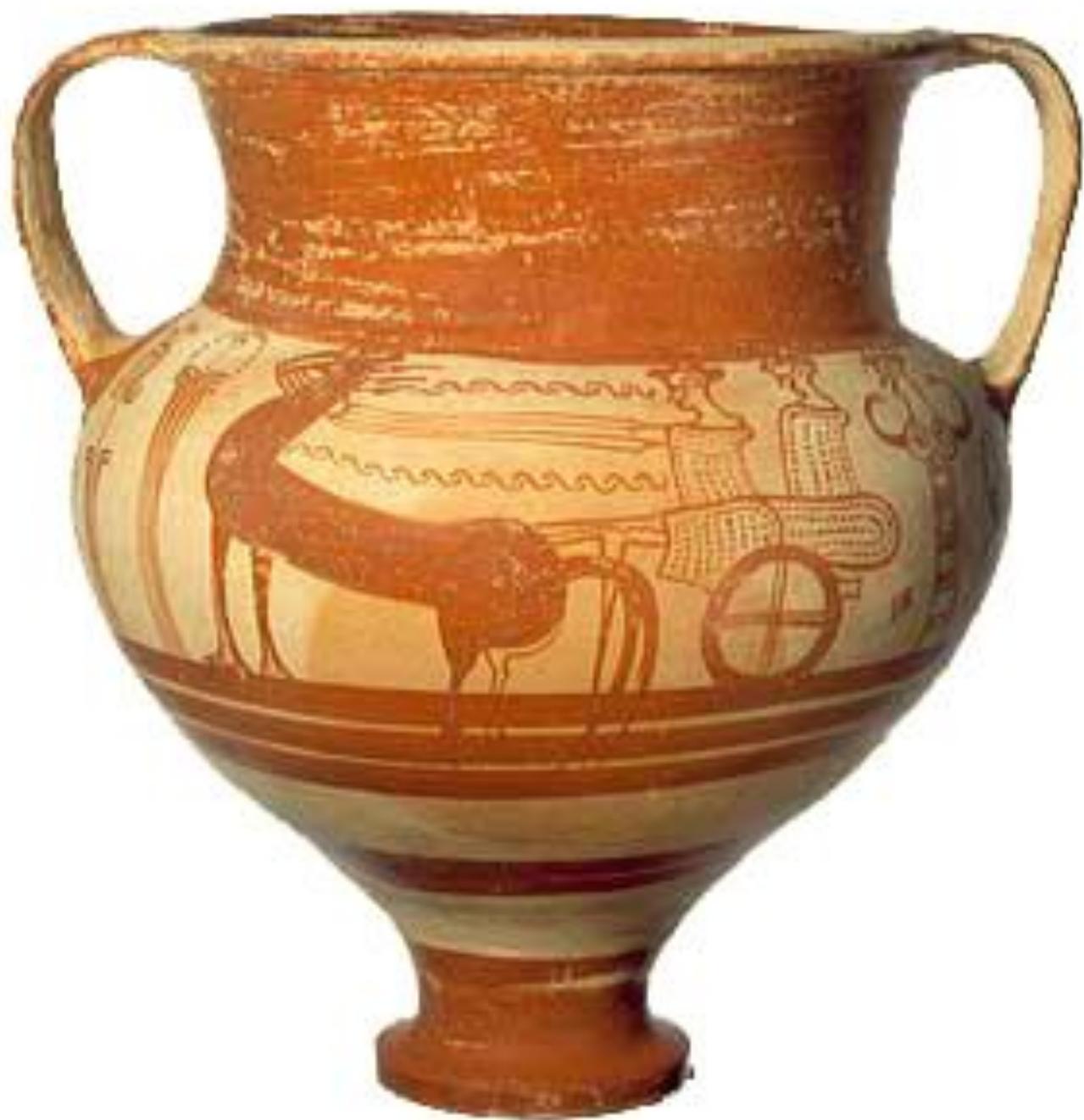
- diváci
- sázky
- nejdelší popis
- bez stadionu, stromy jako otáčecí body
- Antilochos x Meneláos

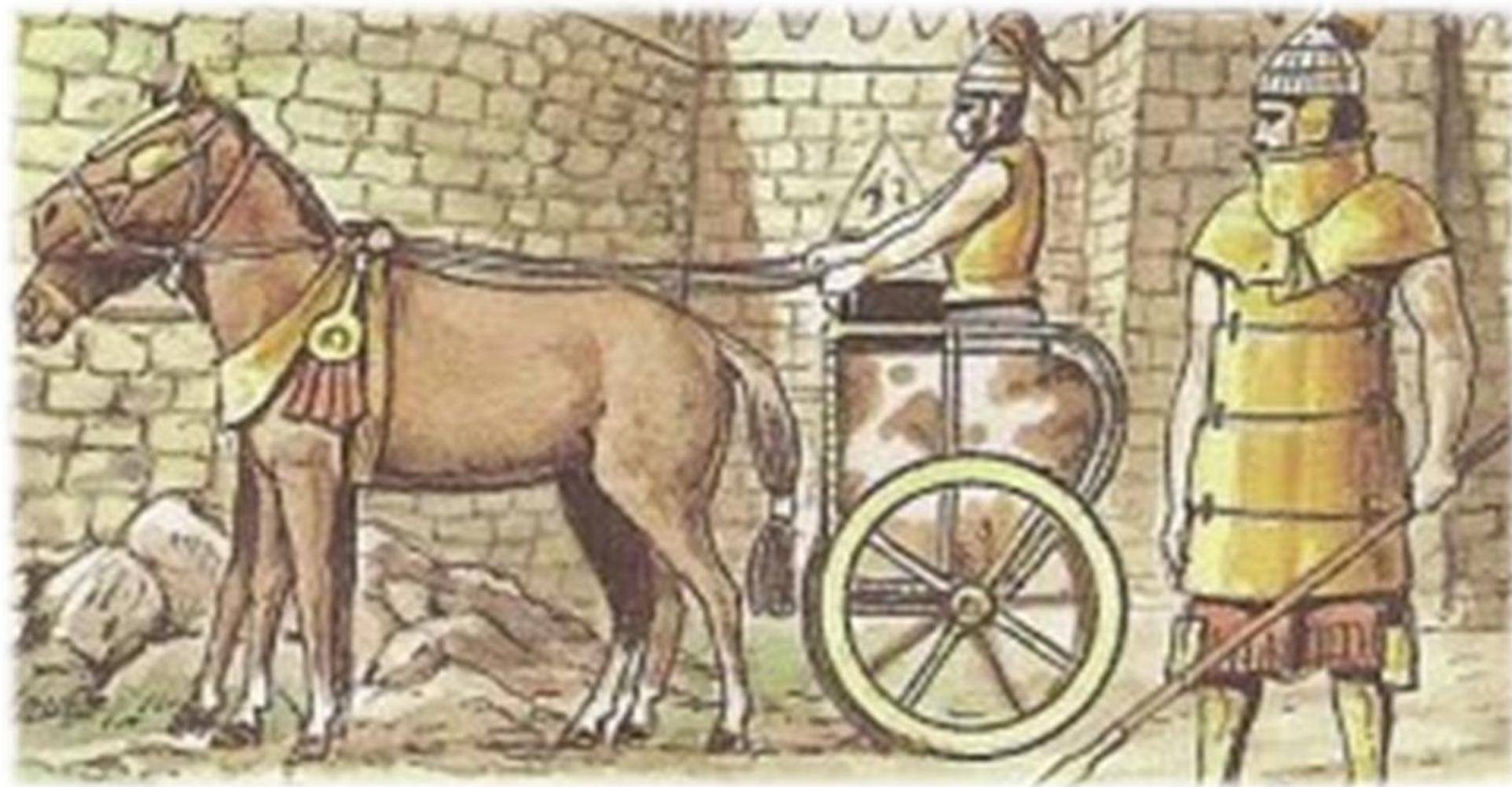

Aiás x Ídomneneos

„Ty jsi, Aiante, hrdina v hádkách, zle smýšlíš, však jinak jsi ve všem nejhorší z Danaů všech, vždyť stále máš nevlídnou mysl. Pojd' jen a vsadme se spolu buď o kotlík anebo o trojnož! Oba dva za rozhodčího si vyvolme Agamemnona, kteří to koně jsou vpředu, ať zaplatíš sázku a zmoudříš.“

(přel. R. Mertlík, 1980)

2) box

- **Epeios**, syn Panopéův, a Argosan **Euryalos**, syn Mékisteův
- statný šestiletý mezek x dvouuchý pohár
- vítězem **Epeios**

*„Nejdříve **na boky pás** mu přiložil (Diomédés), potom mu podal **řemeny z tažného býka**, tak dovedně vykrajované. Oba pak, chráněni pásem, již do středu bojiště vešli, pozvedli naproti sobě již oba dva pádné své ruce, naráz se na sebe vrhli a pravice těžké se střetly. Čelistí strašlivý skřípot se ozýval, odevšad z údů proudem řinul se pot. Vtom Epeios slavný se vztyčil, udeřil soupeře v tvář, když kolem se rozhlížel – ten pak déle už nemohl stát, vždyť nádherné údy mu klesly.“*

3) zápas

- salamínský král **Aiás** a **Odysseus**
- veliký ohnivzdorný trojnohý **kotel** v ceně zhruba dvanácti krav x **dívka** znalá všelijakých prací v ceně čtyř krav
- boj vypadal následovně:

*„Když byli hotovi k boji a do středu bojiště vešli,
pevnými pažemi svými druh druhu uchopil v náruč,
podobni ve střeše krokvim, jež zaklínil proslulý tesař
na strmém, vysokém domě, čímž před silou větrů ho chrání.
Oběma prasklo v zádech, když odvážné ruce je tiskly
ze všech svých sil a vlhký pot se po údech řinul.*

*Borcům po celých zádech a po žebrech přečetné pruhy
doruda naběhly krví, však soupeři stále a stále
dychtili vítězství dojít a získat půvabnou trojnož.
Nijak ho nemohl skácet a povalit Odysseus na zem,
nijak to nemoh ni Aiás – klad Odysseus urputný odpor.
Když pak se nudili již i Achájeci v důkladné zbroji,
tehdy ho oslovil Aiás, rek mohutný, Telamónovec:
,Zchytralý Odyssee, ty Láertův potomku božský,
zdvihni mě nebo já tebe – sám Zeus pak zařídí další.’*

*Řekl, a zdvíhal ho, avšak lstný Odysseus na úskok myslil:
kopl ho do předkolení a patou mu podrazil nohy;
Aiás upadl naznak a zároveň padl mu na hrud’
Odysseus. Achájský lid se díval a úžasem strnul.
Potom ho Odysseus zdvíhal, ten nezdolný hrdina slavný:
trochu jím ze země pohnul, však zcela ho nemohl zdvihnout,
proto mu podlomil nohu; vtom oba se svalili na zem,
blizoučko u druhu druh, a přitom se zmazali prachem.*

*Zas by se byli už zvedli a potřetí podnikli zápas,
ale sám Achilleus povstal a v utkání dalším jim bránil:
,Dál se už nepotýkejte a trýzněním nemařte síly,
vítězství oběma patří, i ceny si vezměte stejné,
a pak jděte, ať mohou i Achájeci jiní se utkat.’*

*Pravil, ti nesmírně rádi to slyšeli, poslechli ihned,
potom si setřeli prach a opět si oblékli oděv.“*

4) běh

- vítěz: to nejkrásnější stříbrné měsidlo
- X
- druhý: velký tučný býk
- X
- třetí: půl talentu zlata.

- 200/ 400 m ?
- taktika
- **Odysseus, Aiás, Antilochos**

5) oštěp

- **Aiás x Diomédés**, remíza
- odměnou pro vítězného reka byl dalekostinný oštěp, štít a přilba
  - výzbroj, kterou odňal Patroklos zabitému Sarpédóntovi, veliteli Lyků (spojenců Trójanů)
- k tomu nádherný thrácký meč zdobený stříbrem
  - A. ukořistil Asteropaiu z Paionie
- + oba reky čekala skvělá **hostina** v Achilleově stanu
- **cílem**: zasáhnout dříve sokovo tělo a přes krunýř způsobit krvavé zranění
- **zastaven**
- **Diomédés**

6) disk

- vítěz: **železný kotouč** uchvácený Achilleem na Éetiónovi
  - tento byl tak velký, že měl vítězi stačit po pět let, i když by onen měl mnoho úrodných polí.
- Polypoités, Leonteus, Aiás a Epeios
- zvítězil **Polypoités**, který přehodil disk přes celou dráhu
- druhé nejdelší vzdálenosti dosáhl Aiás
- vířivý pohyb

7) luk

- odměnou za **trefení holoubka** za nohu stužkou připoutaného k stožáru bylo **deset dvojsekyr**
- Za trefení samotné stužky se udělila cena **deseti sekyrek**

- **Mérionés** a nevlastní bratr Aianta král **Teukros**
- **Teuktos** trefil stužku, uvolnil holuba
- **Mérionés** ... zasáhl holuba v letu

8) hod kopím

- nový květy zdobený kotel v hodnotě býka
- král **Agamemnón** a **Mérionés**.
- Souboj se **nekonal**
- **výhru** Agamemnónovi
- Mérionés jako náhradu – **bronzové kopí**, s nímž se mělo soutěžit

Pozornost věnovaná soutěžím (sestupně):

- závod dvojspréží válečných vozů (*συνωρίς*) – 391 veršů,
  - běh (*ποδωκείην*) – 58 veršů,
  - přestní souboj (*πυγμή*) – 47 veršů,
  - zápas (*πάλη*) – 40 veršů,
  - lukostřelba (*τοξικός*) – 34 veršů,
  - souboj s dalekostinným oštěpem (*όπλομαχία s δολιχόσκιος ἔγχος*) – 28 veršů,
  - hod železným kotoučem/ diskem (*βολή σόλος/ δίσκος*) – 24 veršů,
  - hod kopím (*ἦμα*) – 14 veršů.
- 6 přežilo na OH – **které?**

Odyssea

- **tanec**
- po večeři

Král Faiáků Alkinoos

- soutěže v zápasu, boxu, hodů diskem, běhu a skoku.
  - 16 mladíků, včetně 3 synů krále.
  - v **běhu** zvítězil Klytonéos,
  - v **zápase** Euryalos,
  - ve **skoku** Amfialos,
  - v **disku** Elatreus,
  - v **boxu** Láodamás

Doba temna

- 1100 - 800 B.C.
- víme toho málo
- konec Prehistoric Period

Přechod

- transformace vojenského systému:

- *došlo k rozdílnému pojetí aristei u **hippeis** a **hoplites***

- ***thymos** x **sófrsyné***